

108. Յովհ. Պօլֆոս Սահակի	123. Անտոն Գաֆէճի.
109. Աւետիք Պօլֆոս Սահակի.	124. Յարութիւն Բաթարեան.
110. Յարութիւն Գոռնուհար Սահակի	125. Ուրսուլ Նոյնեալ Դօսերաշի.
111. Յօհան Գրիգորի Յօհաննեանց.	126. Աստուածատուր Յրկիչ Յարութիւնի
112. Ալեքսան մէի. Յակոբի	
113. Գէորգ մէի. Յակոբի.	127. Սարգիս Պալասանի.
114. Վարպետ մէի. Յակոբի.	128. Ղազար Սօքոնար Խաչիկի
115. Յակոբ տիրացու Սահակի.	129. Յովհ. Երկայն Օգոստոսի.
116. Յովհ. Գրիգորի Յ. Յակոբեան.	130. Վարդան Գաթարճի Յակոբի.
117. Լաճի Նշիա Պրըքլեանց.	131. Պօղոս Նիկոյի.
118. Խաչերես Յոհն. տէրտէրանց.	132. Նիգօլ մէի. Լուսիկի.
119. Յարութիւն Ուրմանցի Մկրտչի.	133. Աստուածատուր Մնացի Գօժո-բարինց
120. Մանուկ Խաչիկի Մանուկեանց.	
121. Գրիգոր Անտոնի Մատրեանց.	134. Պօղոս Սամնցի Անտոնի.
122. Պօղոս մէի. Յակոբի	

Այսպիսի են այժմ ի Փօթիշան գտանցեալ պրատուալի կըտրիճքն, զոր կրկին օրհնութեամբ հաստատեցաք: Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Սրբոյ Էջմիածնի և առաջնորդ կողմանցս Հայոց:

ԿՐՕՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄՆ.

(Շարունակ. և լէրջ):

Ա. Աստուծան — Նախապարտապարտութիւն և Կաթիլ-Գաթիլ.

Իւրաքանչիւր մեթոդական միութիւն կամ հաստուած պէտք է ունենայ իւր որոշ նպատակը. այս նպատակը հաղորդելուց յետոյ սկսուած է Ա. աստիճանը. այստեղ պէտք է սանիկի ունեցած հին իւրացուցանող մտապատկերները և փոքր յիշեցնել, որպէս զի նոր. նիւթի ըմբռնուած զիւրին լինի: Ուրեմն Ա. աստիճանի գլխաւոր գործն է յաջորդող պատմութեան համար հոգ պատրաստել. դորա հասկացողութեան համար աշխատել և մանկանց սրտերը սպասող գրութեան մէջ գնել: Այս նախապատրաստութեամբ մենք սանիկների մէջ արթնացնում ենք այն մտապատկերներն, որոնք նոր տրուելիք նիւթի հետ կապակցութիւն ունին. ուրեմն ուսուցիչն առաջուց պէտք է մտածէ և կշռադատէ թէ ի՞նչ մտապատկերներ պէտք է վերարտադրել սանիկի գիտակցութեան մէջ, նա պէտք է սանիկի

կեանքի հանգամանքները, գիտեցածը և փորձը համեմատե-
պատմելի նիւթի հետ և դորա համեմատ կարեւոր մտապատ-
կերներ վերարտադրէ նորա մէջ, Պէտք է աշխատել որչափ կա-
րելի է, որ այդ վերարտադրութիւնը առանձին - առանձին
հարցերով չլինի — այլ կապակցութեամբ:

Բ. Կարգաւ — յաւելմանարարութիւն և խմբագրութիւն:

Երբ արդէն նախապատրաստիչ նիւթի միջնորդութեամբ սա-
նիկի ուշադրութիւնը լարել ենք Նոր Նիւթի համար. այս աս-
տիճանի վրայ պարզապէս կամ չարդարապէս ենք այդ նորը և սանի-
կին կրկնել տալիս: Արդեօք ճշմարտ է հեշտը, կարգաւ՝ թէ պատ-
մելը. կարգաւ պէտք է գիրադասել սանիկի ինքնագործունէ-
ութեան տեսակէտից. ով որ համակրում է այդ տեսակէտը,
նա կընտրէ չարդարապէս նոր նիւթ աւանդելու կամ յանդիմանա-
րարելու եղանակը: Սակայն եթէ սանիկները դեռ ևս վտրժ
չեն կանոնաւոր ընթերցանութեան և կարգաւ ժամանակ
պէտք է կակազին, այն ժամանակ ընթերցման ազդեցութիւնը
բոլորովին կրկնուի և անօգուտ կլինի. այդ դէպքում աւելի
լաւ է, որ ուսուցիչը նոր նիւթը աւանդէ պարզապէս: Այդի
առաջ ունենալով մեր դպրոցների առաջին դասարան աշակերտ-
ների անվտանգ ընթերցանութիւնը՝ մենք առաջարկում ենք
սրբազան պատմութեան առաջին մասի համար պատմելով նոր
նիւթ աւանդելու եղանակը. իսկ երկրորդ մասն որ պէտք է
մշակուի երկրորդ դասարանը, կարելի է կարգաւ, վասն զի
երկրորդ դասարանի աշակերտներից արդէն կարելի է պահան-
ջել կանոնաւոր առդարձութեամբ ընթերցանութիւն:

Երկրորդ աստիճանի վրայ միանգամից չպէտք է աւանդել
ամբողջ նոր նիւթը, այլ հատուածներով, որովհետեւ աւանդե-
լուց յետոյ մենք պահանջում ենք, որ սանիկը կրկնէ այդ հա-
տուածը. արդ եթէ հատուածները երկար և մեծ լինին, սա-
նիկները չեն կարող մեր այդ պահանջը կատարել, երբ սանիկը
պատմում է հատուածին, ուսուցիչը պարզ կերպիւ նկատում է
թէ ճիշդ կէտերը մութ են միացել նորա համար և բացատրում
է այդ կէտերը, Այդ բացատրութիւնից յետոյ սանիկը կրկնի

պատմում է հատուածը ճիշտ և անխալ ու հասկանալի կերպիւ և սորանով վերջանում է Բ. աստիճանի առաջին մասը: Նրբ բոլոր հատուածներն այսպէս պարզ և հասկանալի են լինում ուսնիկներին, այն ժամանակ նոքա պէտք է ամբողջ միութիւնը կապակցութեամբ պատմեն. երբ այդ ևս տեղի ունեցաւ, այն ժամանակ ուսուցիչը պէտք է զրուցատրէ սանիկներին հետ այդ միութեան բովանդակութեան մասին. Սրբագոյն պատմութեան այդ բովանդակութիւնը պէտք է մի միջոց լինի սանիկի մէջ արթնացնելու կրօնական և բարոյական զգացմունքներ. այս բարոյական զգացմանց և դատողութեանց վրայ պէտք է հիմնուին ապագայում բարոյական սկզբունքները: Պերոյիչեալ զրուցատրութեամբը պէտք է հասկանալի կացուցանէ թէ արտաքին հանգամանքները և գործող անձանց ներքին, հոգեկան դրութիւնը. այս զրուցատրութեամբը պէտք է տեղի ունենայ երեք տեսակէտից՝ այն է քաղաքակրթական, պատմական, աշխարհագրական և կրօնական—բարոյական. սակայն կրօնական—բարոյականը պէտք է առաջին տեղը բռնէ, այդ պատճառով և հետեւեալ աստիճանների վրայ մշակվում է միայն կրօնական—բարոյականը:

Գ. աստիճան — Կապակցութիւն.

Սա ուղղակի կապակցվում է միութեան կրօնական-բարոյական նիւթի հետ և կազմում է Բ. աստիճանի շարունակութիւնը. զանազանութիւնը միայն նորա մէջն է, որ այստեղ ուսուցիչը յառաջ է կոչում այլ, ուսնիկներին յայտնի և նման կրօնական - բարոյական մտապատկերներ՝ կապակցութեան կամ համեմատութեան համար. որպէս զի մէկ կողմից մտաւոր շրջանի միութիւնը ամրապնդուի և միւս կողմից առանձին կօնկրէտ գէպքերից ընդհանուր միտքը գուրս բերուի: Որչափ աւելի կօնկրէտ գէպքեր յառաջ բերուին, այնչափ ևս կհաստատուի ընդհանուրը և կկազմի մի հոգեւոր ոյժ, զօրութիւն:

Դ. աստիճան — Ժամակարգութիւն.

Երբ արդէն նախորդ աստիճանների միջնորդութեամբ դուրս

ենք բերել միութեան մէջ պարունակուած կրօնական - բարոյական գաղափարը. սա կոչվում է Դ. աստիճանը. պէտք է աշխատել որ այս գաղափարը արտայայտուի սուրբ գրքի մի որևէ վկայութեամբ՝ համառօտ նախադասութեամբ. այս նախադասութիւնները պէտք է կրկին բացատրել, կարգաւորել և գրի առնել.

Ե. աստիճան — Գործարարութիւն.

Երբ արդէն դուրս ենք բերել կրօնական - բարոյական միտքը, կնշանակէ այն ուսուցման գործողութիւնը վերջացրել ենք. այժմ մնում է ապացուցանել, թէ արդեօք այդ միտքը կատարելապէս հասկացուել, այլ նման գաղափարների հետ կապակցուել և մանկան սեպհականութիւն է դարձել թէ ոչ. Այս կարելի է փորձել մի նկարի վրայ, որ ներկայացնում է մշակուած նիւթի գաղափարը. սանիկը պէտք է ինքը կապակցութեամբ նկարագրէ և բացատրէ՝ թէ ի՞նչ է ներկայացնում այդ նկարը. Այս աստիճանի վերայ պէտք է փորձել նաև բարոյական մտքերի նախադասութեանց գործադրութիւնը. ուսուցիչը տարբեր խնդիրներ է տալիս, որպէս զի տեսնէ՝ թէ արդեօք սովորած այդ մտքերի միջնորդութեամբ սանիկները կարողանում են այլ հարցերին պատասխանել. Այս աստիճանի ամենագլխաւոր գործն այն պէտք է լինի, որ սանիկները կարող լինին սովորած այդ բարոյական մտքերը իւրեանց կեանքի մէջ Գործ Դնել. երևակայութեամբ պէտք է սանիկը իրեն կեանքի մի որևէ հանգամանքի մէջ ենթադրէ, որ նման է հատուածի մէջ յերևան եկող անձի հանգամանքին. Այս երևակայած հանգամանքը պէտք է այնպիսինը լինի, որի մէջ կարող է ընկնել, կամ պէտք է ընկնէ սանիկը վաղ թէ ուշ. երբ այդ տեղի ունենայ, այն ժամանակ մեր սանիկը կարող կլինի կրօնական - Բարոյական «կրօնական» առաջնորդուելու և այդպիսով ուսուցման երկար գործողութիւնը յաջող վերջ կունենայ.

Թէ մեր յառաջադրած տեսութեանը ի՞նչ չափով է համապատասխանում ԱրԺ. Սահակ քահանայի Սրբազան պատմութեան նիւթի մշակումն՝ թող ընթերցողն ինքը սոճամբ տեսնէ հե-

ուեեալ օրինակից: (Յառաջ բերել Սրբազան պատմութիւնից § 7. Աստուած կանչում է Աբրահամին, էջ 13. և դորա նիւթի մշակումն կրօնի դասագրքից այսպէս § 7 էջ 42-ից մինչև 49. բոլոր ստորիճաններով հանդերձ):

1881 ԻՍԱՀԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ.

Տպիս.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԻԶՄԻՐԵԱՆ ԿՑԱԿԻ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄՆԱՅՈՒՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

Ի ՀԱՆԳԻՍԻ

ՅԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ի 29 ՅՈՒՆԻՍԻ 1889

Այս երրորդ տարեշրջանն է այն գրական հանդիսին որ տեղի կունենայ աստ ի մայրաքաղաքին, ըստ բարենպատակ կտակի բարեյիշատակ Յովսեփայ Իզմիրեանց Ազլարեցւոյ, որ ինչպէս իւր կենդանութեան ատեն քաջալեր հանդիսացաւ ազգային պատմութեան և դպրութեան համար աշխատող գրիչներու, նոյնպէս և յետ մահուան կտակաւ աւանդած է շարունակել այդ քաջալերական նպատոր առ արժանաւորս, ի ձեռն Ազգային Պատրիարքարանի կարգեալ Յանձնաժողովոյ, յատուկ հանդիսիւ և յաւուր հանդիսաւոր տօնի Սրբոց երանելի Թարգմանչոց Մեծիկ Սահակայ և Մեսրոպայ բազմերախտ Հարցն մերոց, որոց անմուսնալի և վեհ յիշատակը կը տօնէ այսօր մեր Հայրենի Առաքելական Եկեղեցին:

Իզմիրեան կտակի Գործադիր Յանձնաժողովոյս Ատենապետ Վսեմ. Գաբրիէլ Էֆէնտի Նորատունկեան դէպ յեւրոպա ճանապարհորդելուն համար, այսօր բացակայ կը գտնուի սոյն Հանդիսէն. բայց իւր կարծիքներն գրաւոր թէ բերանացի հա-